

Kvinesdals attraktivitet

Grunnlagsdokument ny samfunnsdel, Kvinesdal 2040

Innhold

1.0	Innledning.....	2
2.0	Nå-analyse.....	2
2.1	Attraktivitet og stedsutvikling.....	2
2.1.1	Utviklingsarbeid i Kvinesdal.....	4
2.1.2	Dagens situasjon.....	4
2.1.3	Mulighet for å forsterke Liknes sin attraktivitet.....	8
2.2	Næringslivet i Kvinesdal.....	10
2.2.1	Næringsstruktur.....	10
2.2.2	Antall sysselsatt og sysselsatte fordelt på bransjer.....	11
2.2.3	Pendling.....	11
2.2.4	Arbeidsledighet.....	11
2.2.5	Behov for arbeidskraft og kompetanse.....	12
2.2.6	Næringsareal.....	12
2.2.7	Reiselivsprosjekter.....	13
2.2.8	Handel i Kvinesdal.....	13
2.2.9	Næringsarbeidet i Kvinesdal.....	13
2.2.10	Muligheter for næringsutvikling og verdiskaping.....	14
2.3	Kultur- og fritidstilbud i Kvinesdal.....	15
2.4	Resultat fra Innbyggerpanel Kvinesdal 2040.....	16
3.0	Arbeidsgruppas anbefalinger i forhold til mål og strategier for satsingsområdet attraktivitet	17
3.1	Mål.....	17
3.2	Strategier.....	18

1.0 Innledning

Kommuneplanens samfunnsdel – Kvinesdal 2040, skal ta stilling til langsiktige utfordringer, mål og strategier. Spørsmålet er hva slags samfunn vi vil ha, og hvordan vi skal komme dit. Figuren til høyre viser satsingsområdene for ny samfunnsplan fastsatt i planprogrammet. Det ble opprettet administrative arbeidsgrupper til hvert satsingsområde. Arbeidsgruppen ansvarlig for satsingsområdet attraktivitet har bestått av:

- Liv Øyulvstad (næringsjef)
- Jostein Røyseland (rådgiver, frem til 01.02.2021)
- Jan Schou (kultursjef)
- Mari Omland Egeland (arealplanlegger)
- Nina Nissestad (kommuneplanlegger)

Arbeidsgruppas mandat har vært å komme med forslag til hvilke områder det bør fastsettes mål og strategier for knyttet til satsingsområdet. I dette ligger å «svare ut» hvordan Kvinesdals attraktivitet best kan forsterkes for næringsliv, innbyggere og tilreisende.

2.0 Nå-analyse

Som del av planarbeidet har det vært gjennomført kartlegging av nå-situasjonen innenfor satsingsområdet. Det omfatter kartlegging av:

- Attraktivitet og stedsutvikling i Kvinesdal
- Næringslivet i Kvinesdal
- Kultur- og fritidstilbud i Kvinesdal

Formålet med analysen er å få kunnskap og oversikt om nåsituasjonen, dvs. hvor vi står i dag, for å legge grunnlaget for å avklare hvor vi ønsker å være i 2040 (mål), samt hvordan vi skal komme dit (strategier).

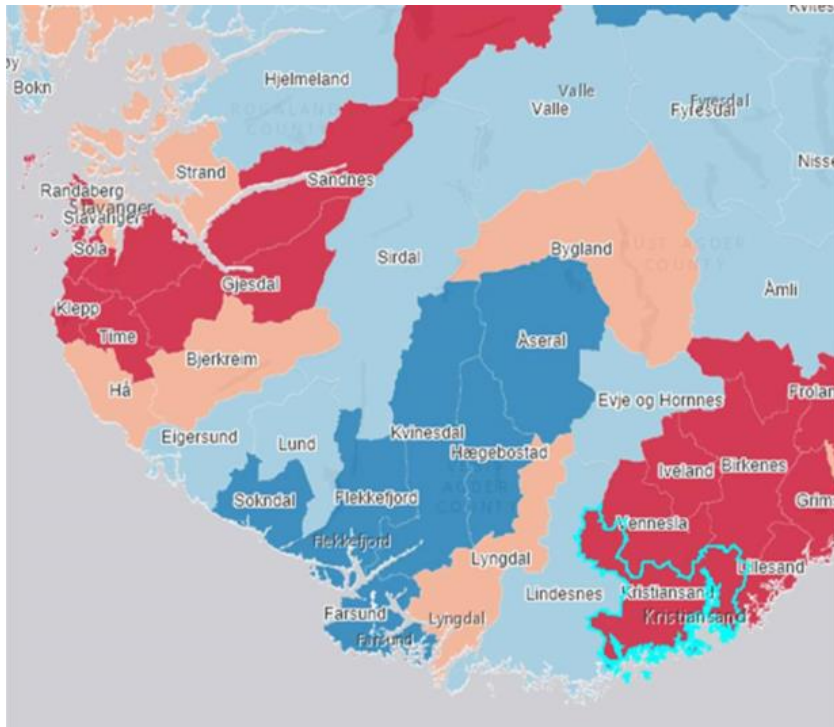
2.1 Attraktivitet og stedsutvikling

Stedsutvikling kan defineres som: «Praksis som er å gripa aktivt inn for å utvikla staden sine sosiale, kulturelle og/eller fysiske kvalitetar i tråd med dette normative mål om at staden skal vera mest mogleg trivleg og attraktiv for alle brukar- og interessegrupper» (H. Teigen & D.J. Lønning). Stedsutvikling omfatter også attraksjonsutvikling.

Stedsutvikling er summen av en lag rekke tiltak og tema som er avgjørende for å skape livskraftige lokalsamfunn, enten de gjøres til gjenstand for planlegging og strategisk politikkutforming eller at utviklingen skjer som en blanding av miks av valgte og tilfeldige hendelser, prosesser og dynamikker.

Samfunnsutviklingen preges av sterke utviklingstrekk som det er vanskelig å motvirke kun med egne lokale tiltak. I august 2020 kom Statistisk Sentralbyrå (SSB) med oppdaterte regionale befolkningsframskrivninger. Estimaten viser nedgang for områdene mellom vekstområdene Kristiansand og Stavanger/Sandnes, se figur under, der rødt angir økning, mens mørke blått angir nedgang (kilde SSB).

Figur 1: Estimat for befolkningsvekst mellom Kristiansand og Stavanger (kilde SSB, 2020).

Ser vi på utviklingen i folketallet i perioden 2009-2018 i de «gamle» kommunene Kvinesdal kommune består av, ser vi at folketallet øker mest i de sentrale strøk av kommune, se tabell under.

Kommune	Antall	Prosentvis endring
Feda	62	10
«Liknes»	286	6,5
Fjotland	-21	-3

Tabell 1: Endring i folketallet i perioden 2009-2018 for de «gamle» kommunene i Kvinesdal (endring i absolutte tall og prosent, kilde SSB).

Dette samsvarer med den utviklingen som er beskrevet i grunnlagsdokumentet «Demografi og overordnede utviklingstrekk» (side 4), hvor vi ser at befolkningsveksten først og fremst kommer der det bor mest folk fra før.

Utfordringen for kommunens utviklingsarbeid blir å finne de effektive og betydningsfulle tiltakene for stedsutvikling i Kvinesdal som kommunen selv i størst mulig grad kan påvirke.

2.1.1 Utviklingsarbeid i Kvinesdal

Utviklingsarbeidet i Kvinesdal har de siste årene vært basert på kommuneplanens samfunnsdel fra 2010. Hovedmålsettingen i planen var 6722 innbyggere i 2022 med strategien bolyst og egen attraktivitet.

Samfunnsdelen er fulgt opp med revisjon av kommuneplanens arealdel, kommunedelplan for omdømme og synlighet samt områdereguleringer for Liknes, Fedal og Knaben. Samt en rekke andre planer der formålet har vært å styrke tilbud rettet mot innbyggerne og næringslivet.

Viktige tiltak i sentrumsområdet Liknes har vært Nesbrua, Kvinaparken, Kvinabadet, sentrumsnær boligbygging, bobilparkering, The Landings, flomsikring og etablering av vitensenter (under arbeid).

For Knaben har viktige tiltak vært Knabenprosjektet/Visit Knaben, Knaben leirskole, hyttebygging, Sanden, besøksgruve, gruvemuseum, BUIN og turvei/sti/merking, samt at områderegulering for Knaben er vedtatt.

Andre hovedtiltak i utviklingsarbeidet har vært rettet mot å tilrettelegge for boligbygging, spredt bosetting i form av store tomter i utkantene, næringsutvikling og etablere nye arbeidsplasser.

2.1.2 Dagens situasjon

Sentrumsområdet Liknes trenger flere tilreisende (besøkende og kunder) og innbyggere, for å opprettholde dagens servicetilbud og for å kunne utvikle nye. Det må skapes gode grunner for å reise til sentrum. Det går store reisestrømmer gjennom Lister slik at det ville være rimelig å anta at det ligger et uutnyttet potensiale her.

Ny E39 med kortere reiseavstander mellom Kristiansand og Stavanger vil kunne påvirke reisestrømmene i regionen. Turer som i dag skjer innad i regionen kan i fremtiden like gjerne gå til Kristiansand eller Stavanger. Med kortere reiseavstander blir omfanget og kvaliteten på service- og kulturtilbud avgjørende. I tillegg er toget et godt alternativ for reisende og pendlere til både Stavanger/Sandnes og Kristiansand.

Attraktivitet kan vurderes ved å se på hvilke preferanser og behov ulike mennesker og grupper har. For mennesker er utforming av sentrumsområdet og eget boområde som regel det viktigste.

Boliger og tomtene i sentrumsområdet er gjerne mindre enn de vi finner i grendesentraene¹ og i utkantene. Her er det gjennomgående større avstander, færre mennesker og mindre næringsaktivitet som påvirker omgivelsene i form av støy og annen forurensning. Tjeneste- og servicetilbud, kultur- og fritidstilbud er i stor grad lokalisert i Liknes og i noen grad i grendesentraene. De som er bosatt i utkantområdene i kommunen må følgelig bruk mer av

¹ Med grendesentra menes i dette dokumentet Fedal, Øye, Storekvina og Kvinlog.

sin tid på kjøring til tjeneste- og servicetilbud og fritidsaktiviteter. Her vil folks preferanser og behov være bestemmende for hvor de vurderer det som mest hensiktsmessig å bosette seg.

Kommunens natur innbyr til rekreasjon og mange flotte turmuligheter fra Feda til Knaben. I spørreundersøkelsen om attraktivitet har *Innbyggerpanel Kvinesdal 2040* trukket frem natur og gode turmuligheter som grunner som gjør Kvinesdal til et attraktivt sted å leve. Naturen og de mange turmulighetene vil være en faktor som kan være utslagsgivende for en del mennesker for om de velger å bo i sentrum eller i en av bygdene.

Knaben er et hovedsatsingsområde for kommunen for turisme og fritidsbebyggelse. På Knaben finnes fasiliteter som:

- Skitrekk
- Mange og gode oppkjørte langrennsløyper gitt at været tillater det
- Gode turforhold på barmark
- Kulturminner og en rekke severdigheter
- Knaben gruvemuseum
- Åpen gruve
- Knaben leirskole med svømmehall og gymsal
- Nærbutikk
- Konsentrert hyttebebyggelse; både eldre og nye

I den videre analysen har vi valgt å dele innbyggerne inn i grupper.

a) Barnefamilier og små barn opp til 15 år²

Sentrumsområdet Liknes kjennetegnes ved:

- Nærhet til skole og barnehage, idrettsanlegg, fritidsaktiviteter og andre tjeneste- og servicetilbud
- Nærhet til en rekke arbeidsplasser
- Nærhet til butikker, kaféer og restauranter
- Nærhet til kulturhus, kino, bibliotek og Kvinabadet
- Gode gang- og sykkelvei mange steder
- Uteliv og konserter i helgene på kveld- og nattestid; kan oppleves forstyrrende for noen

Grendesentraene kjennetegnes ved:

- Større tomter og arealer med mer plass og mindre folk, naturskjønne omgivelser med mulighet for rekreasjon
- Lengre unna fritidsaktiviteter, barn må ofte kjøres til trening og lignende
- Færre sammenhengende gang- og sykkelveier og derfor også mer trafikkfarlig for myke trafikanter særlig barn, unge og eldre

² Vi har satt grense til 15 år fordi unge kan ta mopedlappen fra fylte 16 år og de blir da mobile over større avstander på egen hånd.

- Ofte lengre avstand til skole og barnehage og andre tjeneste- og servicetilbud
- Større anstand til ulike typer kulturtilbud og ulike typer sosiale møteplasser

b) Ungdom og unge voksne 16-30 år³

Sentrumsområdet Liknes kjennetegnes ved:

- Ungdomsklubber, utesteder, butikker, kaféer og restauranter i umiddelbar nærhet
- Arrangementer og konserter
- Nærhet til idrettsanlegg, bibliotek, kulturhus, kino og Kvinabadet
- Kort avstand til Storekvina stasjon
- Muligheter for å pendel til skole og høyere utdanning i Kristiansand og Stavanger
- Bedre gang- og sykkelveier i nærområdet
- Mange naboer og mye folk rundt; kan oppleves både positivt og negativt

Grendesentraene kjennetegnes ved:

- Naturskjønne omgivelser med muligheter for rekreasjon
- I Vesterdalen er det enklere enn andre steder i kommune å kunne pendel til skole og høyere utdanning i Kristiansand på grunn av Storekvina stasjon
- Lengre avstand til en rekke fritidsaktiviteter, kino og Kvinabadet og ulike typer sosiale møteplasser
- Lengre avstand til utesteder
- Lengre avstand til ulike typer kulturtilbud
- Lengre avstand til arbeidsplasser

c) Voksen uten barn eller med barn over 16 år (30+)

Sentrumsområdet Liknes kjennetegnes ved:

- Ulike type arbeidsplasser, butikker, kaféer og restauranter i umiddelbar nærhet samt andre tjeneste- og servicetilbud, idrettsanlegg
- Arrangementer og en rekke ulike kulturtilbud
- Utesteder
- Kulturhus, kino, bibliotek og Kvinabadet
- Kort avstand til Storekvina stasjon
- Mindre boligtomter/boareal; kan være både positivt og negativt

Grendesentraene kjennetegnes ved:

- Større tomter/boareal med færre mennesker og roligere omgivelser
- Naturskjønne omgivelser med gode muligheter for rekreasjon
- Lengre anstand til de fleste arbeidsplasser, butikker og andre tjeneste- og servicetilbud
- Lengre avstand til utesteder og andre typer sosiale møteplasser
- Lengre avstand til kino, bibliotek, idrettsanlegg og Kvinabadet

³ Vi har valgt å sette aldersgrensen for unge voksne ved 16 år fordi unge da kan ta mopedlappen og er et skolevalg. For unge voksne er øvre grense satt til 30 år da flere da har begynt å stifte familie og går følgelig over i gruppen barnefamilier. Flere vil også være ferdig med å studere på denne tiden.

d) Eldre (70+)⁴

Sentrumsområdet Liknes kjennetegnes ved:

- Kort avstand/gangavstand til butikker, kaféer og andre sosiale møteplasser
- Kort avstand for hjemmesykepleie-/omsorg, lege osv.
- Kort avstand til ulike kulturtilbud
- Kort avstand til kulturhus, bibliotek, kino og Kvinabadet
- Bor tettere, lettere å besøke andre
- Mer støy fra biltrafikk og mennesker; kan oppleves forstyrrende for noen

Grendesentraene kjennetegnes ved:

- Rolige nabolag med større plass og lengre avstander til naboer
- Naturskjønne omgivelser med tilrettelagte turstier med ulik vanskelighetsgrad
- I Vesterdalen er Storekvina stasjon som gjør avstanden til større byer som Kristiansand og Stavanger kortere; uten å måtte bruke bil
- Lengre avstander til sosiale møteplasser som kaféer, aktiviteter ved frivilligsentralen
- Lengre avstand til hjemmesykepleie-/omsorg, lege osv.

e) Hytteiere

I Agder er Kvinesdal en mellomstor hyttekommune som har en forholdsvis lav andel av hyttebebyggelsen i hyttefelt (kilde Agdertall 2019). Ved vedtakelsen av kommuneplanens arealdel i 2015 var det allerede et potensiale for ca. 380 hytter i regulerte felt og det ble i revidert arealplan lagt til rette for ca. 350 nye hytter gjennom reguleringsplaner. Arealplanen fra 2015 åpner for at det kan oppføres ca. 140 hytter innenfor LNF-områder med nærmere angitte områder for spredt fritidsbebyggelse.

Det som kjennetegner mange av kommunens hytteområder er at det er felt med mindre antall hytter lokalisert mer spredt og med færre fasiliteter enn det vi finner på Knaben og Krågeland.

På Knaben er det en hyttereserve i regulerte felt på i underkant av 200 hytter (kilde Kvinesdal kommune, 2021). I 2019 ble områderegulering for Knaben vedtatt. Planen skal ivareta Knabens kulturhistoriske verdier, fortetting i randsonene der ny bebyggelse skal tilpasses og harmonere med eksisterende bebyggelsen. I tillegg skal planen legge til rette for løype-/turvegtraséer og parkering for allmennheten/dagsturister. Det er en rekke ulike fasiliteter på Knaben, jf. opplisting side 4.

Krågeland, beliggende like ved Rv 42 vest for Kvinlog, har ca. 150 hytter som benyttes året rundt. Stedet har vært et attraktivt utfartssted siden 1960-tallet. På Krågeland finnes fasiliteter som:

- Skitrek (for tiden i drift)

⁴ Vi har satt grensen ved 70 år da de fleste da er pensjonister og lever annerledes enn de tidligere har gjort. Flere og flere vil også etter hver slutte å kjøre egen bil.

- Langrennsløyper, langt færre enn på Knaben
- Turmuligheter på barmark
- Krågeland kro
- Butikk ikke langt unna (Kvinlog ca. 6,5 km)

f) Turister/tilreisende (alle kategorier)

Knaben (hytter, leirskolen): Mange av hyttene i kommunen er eid av og brukes av kommunens egne innbyggere, men det er også mange fra Rogaland som har hytte på Knaben. Knaben leirskole blir mye brukt av tilreisende, særlig fra Tyskland. Om sommeren kommer det ofte tyske ungdommer som er der i noen uker.

Feda: Stedet er rik på historie som gjenspeiles i bebyggelsen med Feda kirke, skipperhus, andre gamle hus og sjøbuer på rekke og rad.

Kvinabadet: Det kommer gjerne folk fra omkringliggende kommuner på dagstur for å bade. I et normal år har badet ca. 50 000 besøkende (kilde Kvinesdal kommune, 2020).

Kulturarrangementer på kulturhuset: Her arrangeres det konserter, teater, kunstutstillinger og foredrag. Fortrinnsvis i nært samarbeid med lokale aktører.

Sarons Dal (sommerstevne): En uke om sommeren arrangeres det stevne i Sarons Dal; denne uken kommer det flere tusen mennesker for å delta.

Utsikten hotell og andre overnattingssteder: Utsikten hotell er det eneste hotellet i kommunen, men det finnes andre overnattingssteder som campingplasser og bobiloppstillingsplasser blant annet i Sarons Dal, Svindland, Knaben, Feda og Liknes. Flere gårder har også overnattingstilbud.

Laksefiske i Kvina: Laksefiske retter seg primært mot lokalbefolkningen (fiske/rekreasjon/folkehelse), men kan ha et potensiale for å nå noe bredere ut enn hva tilfellet er i dag. Gjennom kjøp at fiskekort vil interesserte tilreisende kunne benytte seg av muligheten. En undersøkelse fra Kvina i 2009 opererte med lokal verdiskapning knyttet til laks fra 350-1000 kr/kg oppfisket laks. En årlig verdiskapning for Kvina kan ligge på om lag kr. 350 000,-.

2.1.3 Mulighet for å forsterke Liknes sin attraktivitet

Arbeidsgruppa har vurdert ulike muligheter som kan bidra til å gjøre Liknes sentrum mer attraktivt:

1. Styrke sentrums- og tettstedsutviklingen
 - Universell utforming og tilgjengelighet for alle i offentlige rom og bygninger.
 - Arealplanlegging som tar høyde for en økende aldrende befolkning; planlegge for mer differensierte boområder med størst mulig nærhet til service- og tjenestetilbud.

- Fortetting med fokus på kvalitet for å sikre stedets egne kvaliteter.
2. Begrense bilbasert handel og kontorarbeidsplasser utenfor sentrum gjennom arealplanleggingen
 - De fleste forretninger (posehandel) ligger i Liknes, mens de større forretningene (bilforretninger med mer) ligger på Åmodt. Rådhuset, helsehuset, Kvinesdalheimen og de største skolene ligger i eller i nærheten av Liknes.
 3. Stimulere til liv i sentrum gjennom møteplasser og aktiviteter
 - Kvinaparken
 - Kulturhus, kino og biblioteket
 - Kvinabadet
 - Etablering av vitensenter
 - Flere arrangementer og konserter i løpet av vår/sommer og høst i Liknes
 4. Sambruk i sentrum
 - Siden rådhuset ikke har kantine med salg benyttes nærliggende kaféer og butikker
 - Kvinaparken benyttes av barnehager til tur- og lek.
 - Kvinesdalstadion benyttes til forskjellige arrangementer i skoletiden
 5. Prioritere gange-/sykkel- og kollektivakser
 - Gode gang-/og sykkelmuligheter fra Øye, gjennom sentrum til Hamrebakkene
 - Det er naturlig nok mindre kollektivtrafikk i en liten bygd som Kvinesdal enn i en større by. En av de viktigste kollektivknutepunktene i kommunen er Storekvina med Storekvina stasjon. Fra Storekvina er det kun 1 time med tog til Kristiansand og 2 timer til Stavanger.
 6. Planlegge for en aktiv fysisk og sosial hverdag for alle; arealplanlegging som legger gode rammer for hverdagsaktivitet – muligheten for å gå fremfor å kjøre
 7. Være en garantist for bomiljøkvalitet og bokvalitet
 8. Sikre blågrønne elementer og trygge boområder
 9. Bygge opp under stedegen identitet
 - Bygdelivet
 - Tur- og fritidsmuligheter
 - Amerikabygda
 10. Mangfold i boligmarkedet, jf. forventet endring i befolknings sammensetning

11. Ny E39 kan representere endrede reisemønstre/handelsmønstre i og rundt Kvinesdal og Lister; representer utfordringer og muligheter

For å lykkes i arbeidet med å forsterke Liknes attraktivitet krever det Kvinesdal kommune:

- Deltar aktivt i regionalt samarbeid
- Gir tydelig retning på samfunnsutviklingen gjennom planer og at den fastholdes over tid
- Er garantist for kvalitet i sentrums- og tettstedsmiljø, bomiljø og boliger gjennom arealplanlegging og stedsutviklingsprosjekter
- Har god kompetanse og kapasitet i egen organisasjon
- Er pådriver for å påvirke boligutviklingen
- Har god rolleforståelse (kommune – utbygger – innbyggere)

2.2 Næringslivet i Kvinesdal

I forhold til analyse av dagens situasjon innenfor næringslivet i Kvinesdal har arbeidsgruppa valgt å se nærmere på parametere og forhold som vurderes som særlig relevante.

2.2.1 Næringsstruktur

Kvinesdal er en kraftkommune. Det produseres store mengder vannkraft i kommunen. Tilgangen på kraft og det at Kvinesdal har en isfri havn var årsaken til at Eramet Norway Kvinesdal AS valgte å plassere sitt prosessanlegg i Kvinesdal. Bedriften er i dag den største private arbeidsgiveren i kommunen og sysselsetter ca. 200 personer. Andre sentrale industribedrifter er Tratec Halvorsen, Green Yard og Asfalt Sør. I tillegg kommer flere bedrifter innen handel og opplevelsesnæringen, landbruk, bygg- og anlegg, renovasjon samt andre bedrifter som Stolt Sea Farm, Reiersen Transport, OK Reiser/USA Experten, Finn Søyland Shipping og Norges Multikulturelle Senter. I Liknes sentrum er Coverks etablert av private gründere. Dette er en arena for gründere; utstillingsvindu, tenketank, workshop, prosjektplass, arbeidsfellesskap og mye mer.

I det private næringsliv er det i industrien det er flest arbeidsplasser (395), deretter kommer bygg- og anlegg (363), så varehandel og reparasjon av motorvogner (322).

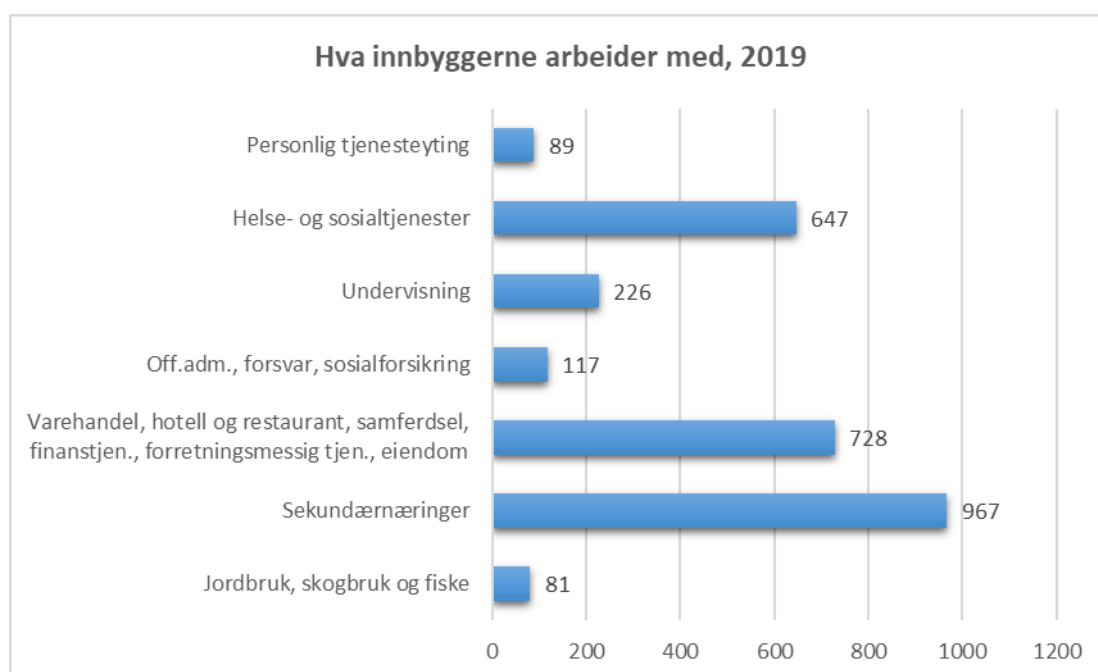
Kvinesdal kommune er en av de større jordbrukskommunene i Agder målt i verdiskapning (23 mill. kr. i 2015) og er en av kommunens hjørnesteinsbedrifter. Kommunen er blant de største på sauehold i Agder, men det er også satsing på melkeproduksjon, grisehold og kjøttfe. Landbruksprosjektet som startet opp i 2006 har ført til oppsving i satsingen i landbruket, og vi registrerer nå en gledelig trend med at det kommer inn unge, nytenkende og satsende bønder i næringa. Kommunen har en målrettet satsing på landbruket og yter tilskudd til ulike investeringer via avsatte midler til næringsfondet. Jordbrukets viktigste ressurs er dyrka og dyrkbar jord, og denne er i dag under press. Et levende landbruk har også en viktig dimensjon i forhold til å sikre bosetting i grendene.

Kvinesdal er en middels stor skogkommune i Agder. Vi har mye areal, men en del av arealet er uproduktiv skog, særlig oppe på heiene nord i kommunen. Men i dalsidene mot sør har vi

mye god skogsmark med høye boniteter. Her foregikk det storstilt planting på 50- og 60-tallet og mye av den grana er nå blitt hogstmoden. Dette har gitt grunnlag for storstilt hogst de siste årene. I 2020 satte vi hogstrekord med 36 000 m³ tømmer til en bruttoverdi på 13 millioner kroner. Dette er betydelige verdier for skogeierne. Viktige utfordringer framover er å sikre at ny skog av god kvalitet kommer opp igjen etter hogstene. Det er tre grunner til dette: neste generasjon skogeiere må få samme sjansen til å høste verdier av eiendommene som vår generasjon har hatt, samfunnet trenger tømmer, og vi trenger voksende skog til å binde CO₂.

2.2.2 Antall sysselsatt og sysselsatte fordelt på bransjer

Blant innbyggerne i aldersgruppen 15-74 år var 66 % sysselsatt per 4. kvartal 2019 (kilde SSB). Av figuren under ser vi hva innbyggerne arbeidet med i 2019 (kilde SSB).

Figur 2: Hva innbyggerne i Kvinesdal arbeider med 2019, aldersgruppe 15-74 år (kilde SSB).

2.2.3 Pendling

Kvinesdal har en høy grad av utpendling. Blant de 2857 i aldersgruppen 15-74 år registrert bosatt i Kvinesdal 4. kvartal 2019, var det 1224 som pendlet ut av kommunen, mens det var 509 personer som pendlet inn til jobb i kommune (kilde SSB). Pendlerstrømmen er størst til henholdsvis Flekkefjord (413), Lyngdal (143), Kristiansand (91), Stavanger (70) og Farsund (59).

2.2.4 Arbeidsledighet

Kvinesdal har i en «normal verden» historisk hatt en lav arbeidsledighet. Helt arbeidsledige i Kvinesdal gikk som følge av covid-19 opp til rekordhøye 8,7 % av arbeidsstyrken i mars 2020. Tall fra NAV per 13.10.2020 viste at 2,7 % av arbeidsstyrken er helt ledige i Kvinesdal, mens 1,8 % av arbeidsstyrken er delvis ledige. I februar før utbruddet av covid-19 var 2,5 % av arbeidsstyrken helt ledige.

Flere bedrifter står overfor stor usikkerhet og utfordringer som følge av covid-19. Dette i forhold til laborativ aktivitet i markedet. Smittetallene fremover vil selvfølgelig påvirke dette bilde. I tillegg vil videre statlige støtteordninger virke inn.

2.2.5 Behov for arbeidskraft og kompetanse

Kompetansen til befolkningen er en av de viktigste ressursene i Norge i dag og i fremtiden, og er en avgjørende innsatsfaktor i arbeidet med å sikre et konkurransedyktig næringsliv og et velfungerende velferdssamfunn. Den formelle og uformelle kompetansen til de som utfører arbeidet, påvirker både produktiviteten og hvor konkurransedyktig virksomhetene er. Omstillingstakt og utvikling i arbeidslivet vil være avhengig av konkurransesituasjonen og realkompetansen, men også endringsviljen- og ønske både i privat og offentlig sektor.

Befolkningsframskrivingene fra SSB tilsier at det blir færre innbyggere i de yngre aldersgruppene (under 20 år) og færre i arbeidsdyktig alder (20-66 år). Det kan resultere i mangel på arbeidskraft.

NHOs kompetansebarometer fra 2019 og NAVs bedriftsundersøkelse viser at både privat og offentlig sektor har økende utfordringer med å rekruttere kompetansen. NHOs kompetansebarometer viser at bedriftenes kompetanseutfordringer påvirker mulighetene til å levere produkter og tjenester. Det er stor mangel på fagarbeidere. Flest bedrifter har behov for ansatte med kompetanse på videregående nivå (rundt 60 %), men etterspørselen etter høyere utdanning (bachelor- og masterutdannelse) har vært økende.

Andelen med universitet- og høgskoleutdanning (kort og lang) i Kvinesdal er langt lavere enn i landet som helhet; 19,8 mot 34,6 % (SSB, 2019). Selv om utdanningsnivået i kommunen de seneste årene har vært økende, er det likevel lavt sammenlignet med landet som helhet. Andelen med videregående skolenivå er høyere i Kvinesdal kommune enn på landsbasis 46,7 mot 37 % (SSB, 2019).

Næringslivets kompetansebehov vil være under endring blant annet som konsekvens av demografiske endringer, teknologiutvikling, digitalisering, klimautfordringer og internasjonalisering.

Økt behov for arbeidskraft tilsier at det er viktig å forhindre at mennesker faller utenfor utdanning og arbeid. Videre er det også viktig å stimulere til høy yrkesdeltakelse særlig blant kvinner.

2.2.6 Næringsareal

Kvinesdal kommune har begrenset med opparbeidede næringsarealer og regulerte arealer i sjø. Ved en gjennomgang høsten 2018 var det ca. 64 dekar næringsarealer i regulerte felt (landareal). Ved vedtakelse av kommunedelplan for Øyesletta ble eksisterende næringsareal på Øye utvidet med ca. 31 dekar.

Utfordringen for kommunen som planmyndighet når det gjelder å tilrettelegge for attraktive næringsarealer, er at det er vanskelig å «treffe» i forhold til markedet. Næringsområdet på Opofte med sitt potensiale på 150 000 m² næringsareal illustrerer utfordringene knyttet til dette.

2.2.7 Reiselivsprosjekter

Kvinesdal har ikke klart å dra fordel av de store reisestrømmene inn til Sørlandet. Dette da kommunen ikke har attraksjoner med stor nok kraft til å sette personer i bevegelse. Av denne grunn har følgende prosjekter blitt igangsatt:

- **Visit Knaben** med fokus på utvikling av Knaben til et helårlig reisemål der utvikling av gruvebyen og gruvene som attraksjon står sentralt. I tillegg har dagens arbeid fokus på markedsføring og eiendomsutvikling. På grunn av covid-19 innvirkning på investormarkedet har eiendomsutviklingsarbeidet blitt skjøvet ut i tid.
- **Sentrumsutvikling**, se. kapittel 2.1.1.

Det foreligger ikke egne overnattingsstatistikker for Kvinesdal fordi kommunen er for liten (inngår i statistikk for Lister).

2.2.8 Handel i Kvinesdal

Handelen i kommunen har de siste årene opplevd stor konkurranse. Spesielt fra Lyngdal og Handelsparken samt netthandel. I 2008 var omsetningen i varehandelen i Kvinesdal på kr. 520.795.000,-. I 2018, som er det siste hele året vi foreløpig har tall for, var omsetningen på kr. 621.677.000,-. Prisstigningen fra 2008 og frem til 2019 var på 25,9 %. Det tilsvarer at årsumsetningen på 520 mill. i 2008 skulle vært på 655 mill. for at omsetningen skulle ha stått på stedet hvil. Kvinesdal har mistet 45 mill. på 10 år i omsetning i varehandelen (kilde Roy Michaelsen).

Et godt handelssentrum er svært viktig med tanke på stedsutvikling. Handelshuset Kvinesdal og nærings sjefen i kommunen arbeider i disse dager med utarbeidelse av ny strategi for Handelshuset.

2.2.9 Næringsarbeidet i Kvinesdal

Kvinesdal kommune har egen nærings sjef som bistår både gründere og etablerte virksomheter. Kommunen har nylig satt ned et råd bestående av ordfører, nærings sjef og med en representant fra bransjene bygg- og anlegg, jordbruk/skog- og fiske, reiseliv- og transport, butikk- og salgsarbeid, ingeniør- og IKT-fag, serviceyrker og annet arbeid. Representanter fra andre sektorer i kommunen deltar etter behov. Rådets mandat er å være en samarbeidspartner i forhold til overordnede næringsutviklingssaker og bidra med bransjekunnskap i kommunens utviklingsarbeid samt bidra til positivt omdømme og positiv utvikling i kommunen.

Handelshuset Kvinesdal er handelsstandens organisasjon. Selskapet ivaretar medlemmenes interesser og arbeider med å utvikle handelsnæringen samt gjennomføring av en rekke arrangementer.

Kvinesdal kommune har eget næringsfond hvor bedrifter kan søke om støtte. Nærings sjefen bistår også bedriftene i forhold til regionalt og nasjonalt virkemiddelapparat. Kommunen har i tillegg et eget sentrumsfond hvor midler er avsatt til utvikling av Liknes sentrum. Kvinesdal kommune deltar i Listersamarbeidet og er en del av Lister plan- og næringsnettverk.

Kommunen har aksjer i Lister Nyskaping, og betaler årlig tilskudd til selskapet. Lister Nyskaping tilbyr bedriftsrådgivning, hjelp til utvikling av forretningsideer, kurs osv. Kommunen har aksjer i USUS AS som bistår kommunen med markedsføring på nasjonale og internasjonale marked samt med kompetanse.

2.2.10 Muligheter for næringsutvikling og verdiskaping

Kvinesdal kommune er rikt på naturressurser som i større grad enn i dag kan gi grunnlag for nyetableringer og økt verdiskaping. Det grønne skifte vil innebære at vi må bruke naturressursene på en bærekraftig, effektiv og sirkulær måte. Kvinesdal kommune har potensiale til å bli en større aktør innenfor grønn (jordbruk- og skogbruk) og blå sektor (maritim og marin virksomhet). Samarbeid om forskning og næringsutvikling mellom blå og grønn sektor kan gi store muligheter for nye produkter, felles satsinger og løsninger for det grønne skiftet.

Tilgang på spillvarme (Ermaet Norway Kvinesdal AS) kan brukes i bioparker eller annen oppvarming (kobling opp mot nytt næringsareal på Øye).

Kvinesdal kommune er en kraftkommune. Heiene er nedslagsfelt for en betydelig fornybar kraftproduksjon. Vannkraften i Kvinesdal gir opphav til 1 300 GWh⁵. Dette er nok til å forsyne samtlige hus og hytter i gamle Vest-Agder fylke med strøm. Tilgangen på kraft kan gjøre kommunen attraktiv for kraftforedlende industri og større næringsetableringer. Noe som kan forsterkes ved god havnemulighet og kort avstand til E39 og følgelig tilgang til et nasjonalt og internasjonal marked.

De store reisestrømmene inn til Sørlandet representerer en mulighet for Kvinesdal. Det forutsetter at det kan utvikles fyrtårn som har stor nok kraft til å sette folk i bevegelse slik at de som besøker landsdelen velger Kvinesdal som reisemål.

⁵ Produksjonen er beregnet ved å summere produksjonen i småkraftverkene i Kvinesdal

<https://www.nve.no/energiforsyning/kraftproduksjon/vannkraft/vannkraftdatabase/#> og Kvinesdal sin andel av produksjonen i Solhom, Tonstad og Åna-Sira kraftverk (hentet fra konsesjonskraftfordelinga):

<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/vedtak-i-klagesak-om-konsesjonskraft-og-konsesjonsavgift-i-sira-kvina-vassdraget/id2609552/>

2.3 Kultur- og fritidstilbud i Kvinesdal

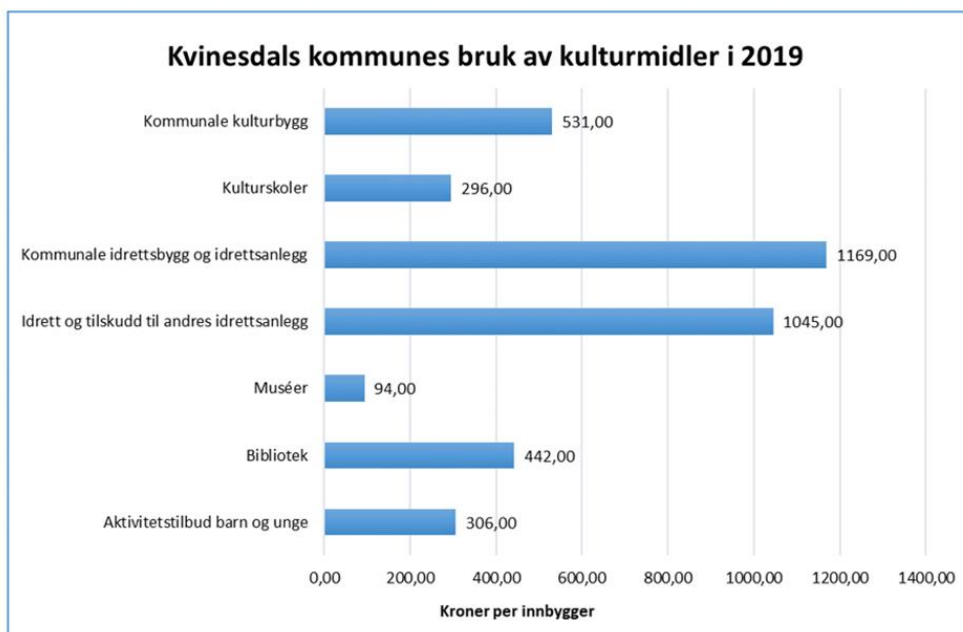
Når det gjelder kultur- og fritidstilbudet i Kvinesdal kommune er det utarbeidet et eget grunnlagsdokument fordi kultur- og fritidstilbud også er en faktor innenfor satsingsområdet oppvekst og levekår. Det vises derfor til grunnlagsdokumentet for en komplett oversikt. Nedenfor en noen nøkkelopplysninger tatt med.

I følge SSB har kommunens bruk til kultursektoren i perioden 2017-2019 utviklet seg som vist i tabellen under.

	2017	2018	2019
Kommunens netto driftsutgifter til kultursektoren per innbygger i (kr.)	2 297	2 428	2 627
Kommunen netto driftsutgifter til kultursektoren av kommunen totale netto driftsutgifter (prosent)	4,0	4,0	4,2

Tabell 2: Bruk av midler på kultursektoren i Kvinesdal kommune 2017-2019 (kilde SSB).

Kulturmidlene i 2019 ble brukt som vist i figuren under (kilde SSB).

Figur 3: Kvinesdal kommunen bruk av kulturmidler 2019 (kilde SSB).

Kultur- og fritidstilbud i regi av Kvinesdal kommune:

- Bibliotek
- Kulturskole
- Knaben leirskole
- Idrett- og fritlutsliv (tilrettelegging/samarbeid)
- Idrettsanlegg
- Kulturvern – museer
- Barne- og ungdomsarbeid (ungdomsklubber, KUNG, UKM mm.)
- Frivilligsentral

- Aktivitetscenter
- BUA Kvinesdal
- Kvinesdal kulturhus og kino
- Oppvekstmiljøtiltak

Nye tiltak i 2020:

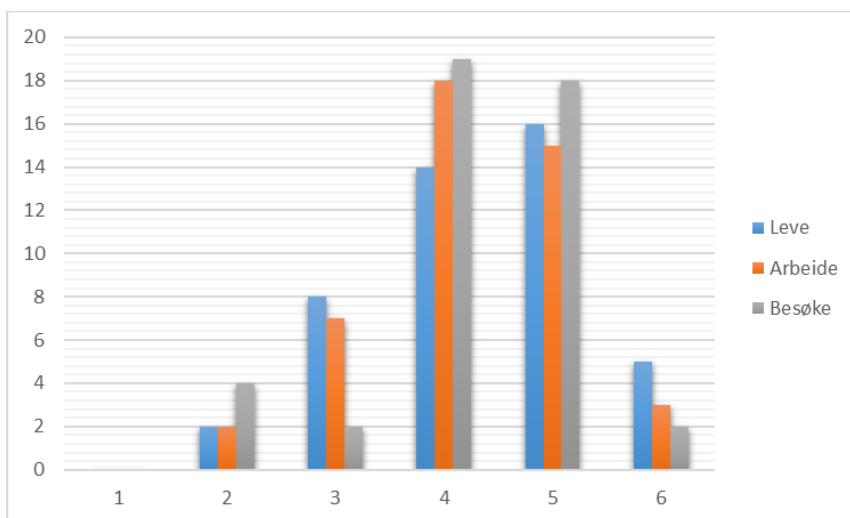
- «Kjør med ved» trafiksikkerhetsprosjekt rette mot ungdom 16-24 år (del av kulturenhetens ordinære drift)
- «Ein plass å ver» samarbeid med NKM Kvinesdal
- BUA Kvinesdal (målgruppe 0-100 år), ledes av Kvinesdal Frivilligsentral
- Frivillighetserklæring
- Fritidskort for barn og unge.

2.4 Resultat fra Innbyggerpanel Kvinesdal 2040

I arbeidet med utforming av ny samfunnsdel ble det etablert et digitalt innbyggerpanel for innbygger over 15 år bosatt i kommunen. Deltakerne i panelet ble invitert til å delta i undersøkelser knyttet til utviklingen av Kvinesdalsamfunnet mot 2040. Formålet med undersøkelsene har vært å innhente kunnskap om befolkningens synspunkter på eget lokalsamfunn og hva som er viktig for dem til bruk i planarbeidet.

For satsingsområdet attraktivitet er tilbakemeldinger knyttet til undersøkelsene som omhandler Kvinesdals attraktivitet og stedsutvikling aktuelle. Rapportene er i sin helhet tilgjengelig på kommunens hjemmeside.

Tema i undersøkelsen knyttet til attraktivitet knyttet seg til det å leve, arbeide og besøke Kvinesdal. Ut fra en skala fra 1 til 6, der 1 er dårlig og 6 er svært bra, gav undersøkelsen følgende samla bilde:

Figur 4: Resultater fra spørreundersøkelse om hvor attraktivt det er å leve, arbeid og besøke Kvinesdal (Innbyggerpanel Kvinesdal 2040, Kvinesdal kommune 2020).

Gjennomsnittsskår fra spørreundersøkelse om hvor attraktivt det er å leve, arbeide og besøke Kvinesdal:

	Leve	Arbeide	Besøke
Gjennomsnittsskår	4,31	4,22	4,26

For mer informasjon om resultatene i undersøkelsen vises det til rapporten.

Undersøkelsen om stedsutvikling var tredelt. I del en ble deltakerne bedt om å svare på hvilke kvaliteter Liknes sentrum har og hva som bør forbedres for å gjøre sentrum mer attraktivt. Deltakerne ble også spurt om hva de forbandt med ordet «bolyst». Del to av undersøkelsen omhandlet de 9 grendesentraene som ble introdusert på 90-tallet og hva innbyggeren i dag selv definerer som grendesenter. I tredje del spurte vi om respondentenes egne meninger og syn på eget grendesenter og hva som bør forbedres.

Undersøkelsen avdekker at det er ulike meninger om hva som er positivt og negativt med Liknes som sentrum. I forhold til forbedring av Liknes sentrum er det mange som trekker frem flere spisesteder, kafeer, et sted å få seg en god kopp kaffe (møteplasser). Uteservering i tilknytning til torget trekkes også frem. Mange fremhever flere og med levende butikker i sentrum. Innbyggerpanelet spriker imidlertid i sitt syn på parkeringsmuligheter i sentrum, der noen mener det er god parkeringsdekning, mens andre mener den er for liten. Det vises til undersøkelsen for mer informasjon om andre forhold som ble trukket frem.

I forhold til begrepet «bolyst» er det flere av deltakerne som gir uttrykk for at kommunen også må fokusere på bolyst for de som bor i kommunen i dag, og ikke bare for nye innbyggere. Generelt knytter deltakeren begrepet «bolyst» til trivsel, trygghet, vennlighet, inkluderende, gode offentlige tjenestetilbud, gode grøntområder med mer.

Når det gjelder tilbakemeldingene knyttet til grendesentraene vises det i sin helhet til rapporten.

3.0 Arbeidsgruppas anbefalinger i forhold til mål og strategier for satsingsområdet attraktivitet

Satsingen på attraktivitet har til formål å utvikle et godt og velfungerende kommunesamfunn der innbyggerne, næringsliv og besøkende ønsker å være.

3.1 Mål

Arbeidsgruppa anbefaler at målsettingen (hovedmålet) som skal være styrende for kommunens innsats og prioritering innenfor satsingsområdet attraktivitet favner bredt og spisses opp mot innbyggere, næringsliv og besøkende i delmålene. Arbeidsgruppa vurderer følgende målformulering å være god:

Attraktiv og skapende.

Hovedmålet anbefales brutt ned på følgende delmål:

- Kvinesdal har et nyskapende og bærekraftig næringsliv.
- Kvinesdal har et levende sentrum og attraktive grender.
- Kvinesdal har et mangfoldig kultur-, idretts- og foreningsliv med gode kulturopplevelser og inkluderende møteplasser.
- Kvinesdal er et attraktivt sted å besøke.

3.2 Strategier

For å kunne realisere hovedmålet og delmålene vurderer arbeidsgruppa at det bør utformes strategier knyttet til:

- Arbeide for et likestilt og inkluderende arbeidsliv.
- Arbeide for heltidskultur og høyere yrkesdeltakelse.
- Arbeide for at flere tar høyere utdanning og fagutdanning basert på fremtidens kompetansebehov.
- Tilrettelegge for næringsaktivitet og verdiskaping i hele kommunen ved å sikre god teknisk og digital infrastruktur.
- Sikre tilstrekkelige og attraktive næringsarealer.
- Tilrettelegge for et aktivt og levende landbruk.
- Tilrettelegge for verdiskaping i blå og grønn sektor.
- Utvikle kommunesenteret Liknes ved å satse på stedsutvikling med god miks av boliger, handel, service og opplevelser.
- Sikre attraktive grender med gode aktivitetstilbud.
- Legge til rette for spredt boligbygging i grendene.
- Legge til rette for at alle innbyggere skal gis mulighet til å være aktive brukere og aktører i kultur- og fritidslivet.
- Videreutvikle Knaben, Utsikten og Liknes/The Landings som attraktive reisemål.